

OPRACOWANIE ZAGADNIENI
DO SZKOLENIA NUMER 10.005

**„Sądowe umorzenia zobowiązań osób fizycznych
Część I: Czym jest upadłość konsumencka”**

WYKŁADOWCA ORAZ AUTOR : DARIUSZ VESTRI

*Materiał wideo zawierający nagranie oraz niniejsze opracowanie stanowi przedmiot ochrony
prawnoautorskiej.*

TABLICA NR 1

**Umorzenie zobowiązań osób fizycznych na skutek upadłości osoby fizycznej
nieprowadzącej działalności gospodarczej**

Umorzone na skutek postępowania upadłościowego osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej są zobowiązania tej osoby powstałe **przed dniem ogłoszenia upadłości**. Datą ogłoszenia upadłości jest data wydania przez Sąd upadłościowy postanowienia o ogłoszeniu upadłości. Przeważnie jest to ostatnia czynność w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości (rozpoznawane pod sygnaturą „GU”)¹.

Umorzone zostają zarówno zobowiązania o charakterze pieniężnym powstałe przed ogłoszenie upadłości, jak i zobowiązania o charakterze niepieniężnym powstałe przed tą datę. Zobowiązania niepieniężne z dniem ogłoszenia upadłości stają się zobowiązaniami pieniężnymi².

Od ogólne zasady umorzenia ogółu zobowiązań ustawa Prawo upadłościowe

¹ Art. 491²¹ ustawy Prawo upadłościowe

² Art. 91 ust. 2 ustawy Prawo upadłościowe

przewiduje określone wyjątki. Wyjątki te uzasadnione są w porządku prawnym koniecznością zapewnienia pewnej grupie wierzycieli szczególnej ochrony oraz zapobieżeniem dodatkowego pokrzywdzenia.

- **zobowiązania o charakterze alimentacyjnym,** są najczęstszym w praktyce przypadkiem zobowiązań, których umorzenie dla osób fizycznych jest istotne. Sąd upadłościowy nigdy nie może orzec o umorzeniu zobowiązań alimentacyjnych, niezależnie od stopnia pokrewieństwa osoby uprawnionej z alimentów.

Postępowanie upadłościowe w dalszej mierze jest jednak użytecznym narzędziem dla osób zobowiązanych ze świadczeń alimentacyjnych. Powstałe przed dniem ogłoszenia upadłości zobowiązania o charakterze alimentacyjnym w dalszym ciągu podlegają zaspokojeniu przez syndyka masy upadłości z majątku likwidowanego w trakcie postępowania. Zobowiązania alimentacyjne za czas przed ogłoszeniem upadłości syndyk zaspokaja w pierwszej kategorii, czyli w pierwszeństwie przed większością pozostałych wierzycieli³. W praktyce oznacza to, że środki zebrane w drodze likwidacji majątku osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej w przeważającej części przeznaczony jest na zaspokojenie wierzyciela uprawnionego z tytułu alimentów. Zmniejsza to w oczywisty sposób stopień zaspokojenia pozostałych wierzycieli. Ustawa nie przewiduje ograniczenia wysokości zobowiązań alimentacyjnych uprzywilejowanych.

Za czas po ogłoszeniu upadłości należności alimentacyjne do wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę pokrywane są przez syndyka masy upadłości w ramach posiadanych funduszy masy upadłości. W praktyce toczące się postępowania upadłościowe stanowią również okoliczność wyłączającą karalność osoby fizycznej z tytułu

³ Art. 342 ust. 1 ustawy Prawo upadłościowe

braku zapłaty bieżących alimentów na rzecz uprawnionego. Powyższe jest szczególnie istotne w związku z nowelizacją ustawy Kodeks karny wchodzącą w życie 31 maja 2017 roku, przewidującą sztywną wysokość zobowiązania alimentacyjnego skutkującego odpowiedzialnością karną. Toczące się postępowanie upadłościowe, a nawet wniosek o ogłoszenie upadłości może w pewnych okolicznościach stanowić przesłankę pozwalającą uniknąć odpowiedzialności karnej. Dłużnik, po ogłoszeniu upadłości nie może bowiem samodzielnie zaspokajać należności powstałych przed ogłoszeniem upadłości. Podlegają one zaspokojeniu w toku planu podziału. Zobowiązania alimentacyjne za czas po ogłoszeniu upadłości tymczasem z funduszków masy upadłości pokrywa syndyk. Mając na uwadze sztywną kontrolę finansów zobowiązanego również w toku wykonania planu spłat, postępowanie upadłościowe może stanowić podstawę do uniknięcia odpowiedzialności karnej nawet na okres kilku lat.

W obecnych warunkach społeczno-ekonomicznych obowiązek alimentacyjny znacznie zwiększa prawdopodobieństwo orzeczenia umorzenia zobowiązań bez planu spłat. Obciążenie w postaci wykonania zobowiązań alimentacyjnych zmniejsza istotnie możliwości wykonania planu spłat. Istotne jest, że niewykonanie obowiązku alimentacyjnego w trakcie wykonywania planu spłat nie ma znaczenia dla orzeczenia przez sąd umorzenia zobowiązań osoby fizycznej.

Inne zobowiązania niepodlegające umorzeniu to:

- zobowiązania wynikające z rent z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci
- zobowiązania do zapłaty orzeczonych przez sąd kar grzywny, a także do wykonania obowiązku naprawienia szkody
- zadośćuczynienia za doznaną krzywdę,

- zobowiązania do zapłaty nawiązki lub świadczenia pieniężnego orzeczonych przez sąd jako środek karny lub środek związany z poddaniem sprawcy próbie
- zobowiązania do naprawienia szkody wynikającej z przestępstwa lub wykroczenia stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem

Powyższe wyłączenia mają na celu zapewnienie szczególnej ochrony grupie osób, które dotknięte są niekorzystnymi działaniami sprawców przestępstw. Aksjologicznym wyjaśnieniem całego katalogu powyższych wyłączeń jest zapewnienie, że określone, naganne społecznie zachowania będą mimo postępowania upadłościowego pociągać za sobą negatywne konsekwencje dla upadłego.

- **zobowiązania, których upadły umyślnie nie ujawnił, jeżeli wierzyciel nie brał udziału w postępowaniu**

W praktyce jest to najistotniejszy wyjątek. U jego podstaw leży założenie, że warunkiem narzuconego przez Państwo kompromisu między wierzycielem, a dłużnikiem jest udział tego pierwszego w postępowaniu upadłościowym. Wierzyciel w tzw. upadłości konsumenckiej nie dysponuje rzeczywistymi środkami prawnymi pozwalającymi na udaremnienie umorzenia jego zobowiązania, także zatajenie istnienia wierzyciela w przeważającej większości przypadków następuje z braku należytej staranności w toku przygotowania wniosku o ogłoszenie upadłości konsumenckiej.

Warunkiem zajścia tego wyjątku jest nieujawnienie wierzyciela w ogóle, oraz brak udziału w postępowaniu upadłościowym. Zdarzają się sytuacje w których wierzyciel nie zostaje ujawniony, a mimo to bierze udział w postępowaniu, czym powoduje, że jego wierzytelność będzie podlegała umorzeniu. W większości przypadków jednak brak ujawnienia wierzyciela

powoduje pozbawienie go możliwości obrony swoich praw w toku postępowania.

Szczególnym przypadkiem nieujawnienia wierzyciela jest wykazanie jedynie części wierzytelności mu przysługującej lub wykazanie niektórych należności lub zobowiązań w przypadku ich wielości. O ile wierzyciel bierze udział w postępowaniu zdarzenie takie nie będzie powodowało dla upadłego negatywnych skutków. Brak jednak udziału wierzyciela w postępowaniu, przy braku wykazania części jego zobowiązań należy ocenić jako przeszkodę do umorzenia niewykazanych wierzytelności lub ich części. W praktyce postępowań upadłościowych osób nieprowadzących działalności gospodarczej wykazanie błędów rachunkowych dłużnika stanowi najskuteczniejszy sposób obrony wierzyciela przed umorzeniem przysługujących mu wierzytelności. W chwili powstania wykładu brak jest jednak ukształtowanej linii orzeczniczej w tej materii.

Przygotowanie wniosku o ogłoszenie upadłości winno z powyższych względów dokonane zostać ze szczególną starannością w zakresie nie tylko faktu istnienia wierzytelności, ale również ustalenia jej wysokości i składników.